

ΕΚΘΕΣΗ

ΤΗΣ 65ΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ

Κύριε Πρόεδρε,

Έχω τήν τιμή νά ὑποβάλω ἔκθεση γιά τίς ἐργασίες τῆς 65ης Συνόδου τῆς Διεθνoῦς Ἐνώσεως Ἀκαδημιῶν (Union Académique Internationale), ποῦ διεξήχθησαν ἀπό 9 - 15 Ἰουνίου 1991 στό Παρίσι καί στήν ὁποία, μέ ἐντολή τῆς Συγκλήτου, ἐξεπροσώπησα τήν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, μαζί μέ τοὺς συναδέλφους κ.κ. Μιχ. Σακελλαρίου καί Γεώργ. Βλάχο, ἀπό τοὺς ὁποίους ὁ πρῶτος, ὡς Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας, καί ὁ δεύτερος, ὡς μέλος τῆς Γ' Τάξεως καί ὡς πολιτικὸς ἐπιστήμων, εἶχαν τήν εὐκαιρία νά ἔλθουν συγχρόνως σέ γόνιμες ἐπαφές καί συνεννοήσεις μέ ἀρμόδιους ἐκπροσώπους τῆς Γαλλίας καί ἄλλων χωρῶν γιά καίρια θέματα κοινοῦ ἐνδιαφέροντος, ὅπως οἱ ἴδιοι θά ἐκθέσουν διεξοδικότερα. Στὴ δική μου ἔκθεση θά περιοριστῶ ἀποκλειστικὰ στὶς ἐργασίες τῆς Συνόδου καί στήν προσωπική μου συμμετοχή, παραπέμποντας γιά περισσότερα στήν ἔκθεση τῆς 15ης Ἰουλίου 1990 γιά τίς ἐργασίες τῆς 64ης Συνόδου, ὅπου ἔχω παραθέσει καί τίς βασικὲς πληροφορίες γιά τὸ χαρακτήρα, τοὺς στόχους καί τὸ ἔργο τῆς Διεθνoῦς Ἐνώσεως Ἀκαδ. (Βλ. Π.Α.Α. 65, Τεύχ. Β' 1990, σελ. 593).

Οἱ ἐργασίες τῆς 65ης Συνόδου διεξήχθησαν στό μέγαρο τοῦ Institut de France (Quai de Conti 23, 75270 Paris), ἰδίως στήν πρόσφατα ἀνακαινισμένη αἴθουσα Edouard Bonnefous, ἀπὸ τῇ Δευτέρα 10 Ἰουνίου (ἐναρκτήρια ὀλομέλεια) ὡς τὸ Σάββατο 15 Ἰουνίου (καταληκτήρια). Προηγήθηκε, τὸ βράδυ τῆς Κυριακῆς 9 Ἰουνίου, δεξίωση στήν αἴθουσα αὐτὴ γιά μιὰ πρώτη ἐπαφὴ τῶν συνέδρων. Τὴν Παρασκευὴ 14 Ἰουνίου ὁργανώθηκε ἀπὸ τὸ Institut de France ὀλοήμερη ἐκδρομὴ στό Chantilly καί στό ἀββαεῖο τοῦ Chaalis (ποῦ ὑπάγονται στὴ δικαιοδοσία του) γιά τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἐκεῖ ἀξιόλογων Μουσείων. Μετὰ τὴν ἀπογευματινὴ συνεδρία τῆς Δευτέρας 10 Ἰουνίου, οἱ σύεδροι ἐπισκέφθηκαν τὸ Μουσεῖο τοῦ Λούβρου (γιά νά δοῦν τὴν ἔκθεση τῶν θησαυρῶν τοῦ Saint Denis) καί, μετὰ τὴ συνεδρία τῆς Πέμπτης 13 Ἰουνίου, τὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Institut καί τὴν Bibliothèque Mazarine καί παρέστησαν σέ δεξίωση στό Hôtel de Ville. Γενικά, μέ τὴν ἀποδοτικὴ συνεργασία τῶν Γάλλων ὁργανωτῶν τῆς Συνόδου (καί ἰδίως τοῦ κ. François Chamoux, προέδρου τῆς Académie des Inscriptions et Belles Lettres) μέ τὸν Διοικητικὸ Γραμματέα τῆς Ἐνώσεως Βέλγο ἀκαδημαϊκὸ κ. Phil. Roberts-Jones καί τοὺς συνεργάτες του, ἡ ὁργάνωση καί διεξαγωγή τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου ἦταν ἀληθινὰ ὑποδειγματική.

Στὴ Σύνοδο ἔλαβαν μέρος ἐκπρόσωποι Ἀκαδημιῶν 28 χωρῶν ἀπὸ τίς 35 ποῦ

ἀντιπροσωπεύονται στην Ένωση. Άπουσίασαν οί εκπρόσωποι Κίνας, Ιράν, Ιρλανδίας, Μεξικοῦ, Ρουμανίας, Τουρκίας καί Γιουγκοσλαβίας. Οί περισσότερες χώρες εκπροσωπήθηκαν ἀπό ἕναν ἀπεσταλμένο, μερικές ὅμως ἀπό 2 ἢ καί περισσότερους. Ἔτσι οί εκπρόσωποι ἦταν συνολικά 51, ἀπό τοὺς ὁποίους οί 9 ἤλθον γιά πρώτη φορά.

Τὴν ἐναρκτήρια συνεδρία τὴ διηύθυνε ὁ προεδρεύων (ἐξ αἰτίας καλύμματος τοῦ Προέδρου κ. G. May) Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐνώσεως κ. P. Oliva. Ἡ Γενικὴ Συνέλευση ἐπεκύρωσε τὸν κατάλογο τῶν ἐκπροσώπων τῶν Ἀκαδημιῶν καί καθόρισε τὸ ὥραριο τῶν συνεδριῶν κατὰ τομεῖς (1-6), τῶν ὁποίων ὕρισε τοὺς ἀντίστοιχους Προέδρους (Roncaglia, Pöschl, Wurm, Handley, Verbeke, Chamoux), καθὼς καί τοὺς εἰσηγητὲς γιά τὸ καθένα ἀπὸ τὰ 39 προγράμματα ἐν ἐνεργείᾳ. Συγκρότησε ἐπίσης τίς Ἐπιτροπές γιά τὰ ἐσωτερικά καί οἰκονομικά θέματα. Ἡ συνεδρία ἐληξε μὲ ἐνδιαφέρουσα ὁμιλία τοῦ Σουηδοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. S. Lienhard μὲ τὸν τίτλο «*Vishvantara: un conte de renaissances bouddiques*», ποὺ ἔδωσε λαβὴ σὲ γόνιμη ἐπιστημονικὴ συζήτηση.

Κατὰ τὴν καταληκτήρια συνεδρία ἐγκρίθηκαν οί εἰσηγήσεις τῶν Ἐπιτροπῶν ποὺ συζητήθηκαν κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου καί οί οἰκονομικὲς ἐνισχύσεις ποὺ προτάθηκαν γιά ὀρισμένα προγράμματα. Ἐπίσης μὲ ψηφοφορία ἐξελέγησαν ὁ κ. A. Roncaglia (Ἰταλία), ὡς ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο Ἀντιπροέδρους τῆς Ἐνώσεως (στὴ θέση τοῦ ἐξερχομένου κ. P. Oliva) καί, ὡς μέλος, ὁ κ. Eric W. Handley (Μεγ. Βρετανία) (στὴ θέση τοῦ ἐξερχομένου κ. A. Roncaglia). Τέλος, ἀποφασίστηκε ἀπὸ τὴν Ὀλομέλεια νὰ γίνη ἡ 66η Σύνοδος στὶς Βρυξέλλες ἀπὸ 14-20 Ἰουνίου 1992.

Οί ἀνακοινώσεις, οί εἰσηγήσεις καί οί συζητήσεις ὑπῆρξαν ἐξαιρετικὰ πλούσιες καί ἐνδιαφέρουσες. Διαπιστώθηκε ὅτι τὰ περισσότερα ἐρευνητικὰ προγράμματα προχωροῦν παντοῦ ἱκανοποιητικὰ καί μὲ γρήγορο ρυθμό, ὅπως μαρτυροῦν οί πολυάριθμες νέες ἐκδόσεις ἀξιόλογων τόμων ποὺ παρουσιάστηκαν στοὺς συνέδρους.

Ἀπὸ ὅλα τὰ (39) προγράμματα ποὺ συζητήθηκαν στὴ Σύνοδο, ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ὅπως εἶναι γνωστό, συμμετέχει, ἤ ἔμμεσα, σὲ πέντε, τὰ ὑπ' ἀριθ. I, VI, IX, XXVI καί XL). Παρακολοῦθησα (μαζὶ μὲ τοὺς συναδέλφους κ.κ. Μ. Σακελλαρίου καί Γ. Βλάχο) τίς συζητήσεις τῶν Ἐπιτροπῶν (Commissions) αὐτῶν, στὶς δύο ἀπὸ τίς ὁποῖες (προγράμματα ἀριθ. IX καί XL) εἶχα ὀρισθεῖ καί ὡς εἰσηγητής, καί ἔλαβα μέρος στὶς συζητήσεις, ὅπου χρειάστηκε. Παρακάτω ἐκθέτω ἀναλυτικότερα τὰ σχετικὰ μὲ τὸ καθένα.

α) Πρόγραμμα IX (τομέας 5: *Histoire de la Pensée*): *Corpus Philosophorum Medii Aevi*, σειρὰ *Philosophi Byzantini*. Τὸ πρόγραμμα αὐτό, τὸ μόνο ποὺ ἔχει ἀποκλειστικὰ ἀναληφθεῖ ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν καί ποὺ προωθεῖται, μὲ πολὺ ἱκανοποιητικὸ ρυθμό, κάτω ἀπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ κ. Λίνου Μπενάκη, εἶχε καί ἐφέτος νὰ παρουσιάσει καί ἄλλη νέα ἐκδοση, τὸν 5ο τόμο τῆς σειρᾶς αὐτῆς (μὲ 424 σελίδες),

ἔργο τοῦ καθηγητῆ κ. Δημ. Νικήτα (Θεσσαλονίκη 1990) μετὸν τίτλο: "Les traductions byzantines par Manuel Olobolos et Prochoros Cydonés du *De topicis differentiis* de Boethius. Edition critique du texte latin et des traductions grecques avec une introduction et notes". Ὁ εἰσηγητὴς τοῦ προγράμματος, ἀλλὰ καὶ Πρόεδρος τοῦ τομέα καθηγ. κ. G. Verbeke, ἰσόβιος Γραμματεὺς τῆς Φλαμανδικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βελγίου καὶ ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας μας, κατὰ τὴ συζήτηση τῆς 11ης Ἰουνίου, μοῦ ἔδωκε καὶ ἐφέτος τὸ λόγο καὶ παρουσίασα τὴν ἔκθεση ποὺ ἐπισυνάπτω (συνημ. ἀριθμ. 1) καί, μετὰ τὴν παρουσίαν της αὐτῆς, ὁ κ. Verbeke πρόσθεσε καὶ πάλι ἐπαινετικότατα σχόλια γιὰ τὴν τακτικὰ συνεχιζόμενη αὐτῇ σειρά τῶν ἐκδόσεων τῆς Ἀκαδημίας μας καὶ τὴν οὐσιαστικὴ συμβολὴ τοῦ κ. Μπενάκη.

β) Πρόγραμμα XI (τομέας 6: Histoire des Arts): *Corpus de la peinture monumentale byzantine*". Τὸ σημαντικὸ αὐτὸ πρόγραμμα, ποὺ ἔχει ἐμπνευστὴ καὶ διευθυντὴ τὸ συνάδελφο κ. Μανόλη Χατζηδάκη, κινδύνεψε πέρυσι νὰ χάσει τὴν προστασία (patronage) τῆς Διεθνoῦς Ἀκαδημαϊκῆς Ἑνώσεως καὶ μόνο μετὰ μεγάλη προσπάθεια κατόρθωσα ν' ἀποτρέψω τὸν κίνδυνο αὐτὸ (βλ. τὴν περυσινὴ ἔκθεσή μου). Δυστυχῶς, οὔτε ἐφέτος ἔγινε δυνατὸ νὰ τυπωθεῖ ὁ ἐτοιμαζόμενος πρῶτος τόμος τοῦ Corpus, ποὺ θὰ περιλαμβάνει τὶς τοιχογραφίες τῶν Κυθέρων. Κατὰ καλὴ ὅμως τύχη, ἐφέτος ὀρίσθηκα ἐγὼ εἰσηγητὴς στὸ θέμα. Ἔτσι μπόρεσα νὰ παρουσιάσω ὅχι μόνο τὴν ἐφετινὴ (1991) ἔκθεση τοῦ κ. Χατζηδάκη, καθὼς καὶ τὸ ἑγχρωμο 16σέλιδο φυλλάδιο (prospectus) ποὺ ἐπιμελήθηκε ὁ ἴδιος καὶ ποὺ ἐπεξηγεῖ τὸ πρόγραμμα καὶ ἀναγγέλλει τὴν ἔκδοση τοῦ πρώτου τόμου, ἀλλὰ καὶ νὰ τονίσω τὴ σημασία τοῦ προγράμματος καὶ τὴν ἔκταση τῆς προπαρασκευαστικῆς ἐργασίας, ποὺ δικαιολογεῖ ἀπόλυτα τὴν καθυστέρηση. Ὁ Πρόεδρος τοῦ τομέα Γάλλος ἀρχαιολόγος κ. Fr. Chamoux (μετὰ γνωστὰ φιλελληνικὰ αἰσθήματα), ἐπεκρότησε τὴν εἰσήγησή μου καὶ μίλησε μετὰ πολὺ ἐπαινετικὰ λόγια γιὰ τὸ πρόγραμμά τοῦ κ. Χατζηδάκη. Μετὰ ἐνίσχυσε ἐπίσης καὶ ὁ συνάδελφος κ. Σακελλαρίου. Ἐλαβαν τὸ λόγο καὶ ἄλλοι συνάδελφοι καὶ ἔτσι ἡ εἰσήγησή μου ἔγινε ὁμόφωνα δεκτή. Ὁφείλω ὅμως νὰ τονίσω ὅτι εἶναι ἀνάγκη ἐντὸς ἔτους νὰ ἔχει ἐκτυπωθεῖ ὁ πρῶτος τόμος τοῦ ἔργου, γιὰ νὰ παρουσιαστεῖ στὴν προσεχὴ Σύνοδο. Σημειῶνω ἐδῶ ὅτι ἀπὸ ἐκπρόσωπο τῶν ΗΠΑ ὑποδείχθηκε νὰ συγκριθεῖ ἡ ζωγραφικὴ τῶν βυζαντινῶν τοιχογραφιῶν μετὰ ἀντίστοιχες τοιχογραφίες τῆς Δύσης, γιὰ τὶς ὁποῖες ὑπάρχουν ἐνδιαφέρουσες ἐκδόσεις (βλ. συνημμ. 2).

γ) Πρόγραμμα I (τομέας 6): *Corpus Vasorum Antiquorum*. Τὸ ἀρχαιότερο αὐτὸ καὶ ἀπὸ τὰ σημαντικότερα προγράμματα τῆς U.A.I. (βλ. τὴν περυσινὴ ἔκθεσή μου) τὸ παρουσίασε, στὴ σημερινή του κατάσταση καὶ προοπτικὴ, ὁ Βέλγος ἀκαδημαϊκὸς κ. Balty. Γιὰ τοὺς ἐτοιμαζόμενους ἀπὸ Ἑλλήνες τόμους τοῦ Corpus ἔδωσε τὶς ἀπαιτούμενες πληροφορίες, ὡς ἀρμόδιος, ὁ συνάδελφος κ. Σακελλαρίου.

δ) Πρόγραμμα VIβ (τομέας 2: *Le monde gréco-romain*): *Tabula Imperii Romani*. Για τις δυσχέρειες που συναντᾷ σήμερα τὸ πρόγραμμα αὐτὸ ἔκαμα λόγο στὴν περυσινή μου ἔκθεση. Τις δυσχέρειες αὐτὲς τίς ἐτόνισα (ἢ καλύτερα τίς ὑπερετόνισα) ὁ ἴδιος καὶ πάλι εἰσηγητῆς κ. De Laet. Στὴ συζήτηση ποὺ ἀκολοῦθησε καὶ στὴν ὁποία ἔλαβαν μέρος προπάντων οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ Ἰσραήλ, ἀποφασίστηκε τελικὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ συνάντηση καὶ σύσκεψη εἰδικῶν ἀπὸ διάφορες χῶρες, γιὰ νὰ λυθοῦν τὰ ἐκκρεμῆ προβλήματα. Ἡ συζήτηση αὐτὴ δὲν ἄφησε περιθώρια γιὰ νὰ συζητηθοῦν τὰ εἰδικότερα προγράμματα, καὶ ἐπομένως οὔτε τὰ ἑλληνικά.

ε) Πρόγραμμα XXVI (τομέας 2): *Sylloge Nummorum Graecorum*. Τὴ συζήτηση τὴν παρακολοῦθησε μὲ ἐνδιαφέρον ὁ κ. Σακελλαρίου, ἐπειδὴ γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἔχει ἀναγγελεῖ ἀπὸ χρόνια ἡ ἔκδοση ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν δύο συλλογῶν τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν, ἀλλὰ ἡ προπαρασκευαστικὴ ἐργασία περιορίστηκε μέχρι σήμερα μονάχα στὴ φωτογράφηση τοῦ ὕλικου. Ὅπως ἐτόνισα καὶ στὴν περυσινή μου ἔκθεση καὶ ὅπως διεπίστωσε καὶ ὁ κ. Σακελλαρίου, ὡς εἰδικός, ἡ Ἀκαδημία πρέπει νὰ ἐνεργοποιήσει τὸ πρόγραμμα αὐτό, γιὰτὶ διαφορετικὰ κινδυνεύει νὰ ἐγκαταλειφθεῖ ἀπὸ τὴν U.A.I.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ παραπάνω προγράμματα IX καὶ XLI, ἡ Σύνοδος μὲ ὕρισε ὡς εἰσηγητὴ καὶ γιὰ τὸ πρόγραμμα XLI (τομέας 4: *Histoire des Civilisations*): *Corpus des Astronomes byzantins*, στὸ ὁποῖο ὅμως δὲν μετέχει ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν. Στὴ Συνεδρία τῆς 13 Ἰουνίου παρουσίασα τὴν εἰσηγήσή μου γιὰ τὴν ἔγκριση καὶ ἐφέτος τοῦ πραγματικὰ σημαντικοῦ αὐτοῦ προγράμματος (βλ. συνημμένο ἀριθ. 3), εἰσηγήτηση ποὺ ἔγινε ὁμόφωνα δεκτὴ. Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι κατὰ τὴ συζήτηση ὁ κ. Verbeke ἐπρότεινε νὰ προστεθεῖ στὴν Ἐπιτροπὴ τοῦ Corpus καὶ Ἕλληνας εἰδικός, ὡς ἀπαραίτητος. Ἀπάντησα ὅτι, ἂν μᾶς ζητηθεῖ ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ, θὰ βροῦμε τὸν κατάλληλο.

Τερματίζοντας τὴν ἔκθεσή μου, θὰ ἤθελα νὰ κάμω τίς ἀκόλουθες ὑποδείξεις:

1) Πρέπει, ὡς τὸν Ἰούνιο 1992, νὰ ἔχει ἐκτυπωθεῖ ὁ νέος τόμος (ἀριθ. 6) τῆς συλλογῆς “*Βυζαντινοὶ Φιλόσοφοι*”, γιὰ νὰ τὸν παρουσιάσουμε στὴν προσεχὴ Σύνοδο.

2) Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὸν πρῶτο τόμο τῆς σειρᾶς “*Εὐρετήριο Βυζαντινῶν Τοιχογραφιῶν*” τοῦ κ. Μ. Χατζηδάκη.

3) Γιὰ τὰ προγράμματα ποὺ σχετίζονται μὲ τὸ Κέντρο Ἑρεῦνης τῆς Ἀρχαιότητος, ποὺ ἐποπτεύεται ἀπὸ τὸν κ. Σακελλαρίου (δηλ. τὸ *Corpus Vasorum*, τὴν *Tabula Imperii Romani* καὶ τὴ *Sylloge Nummorum Graecorum*) δὲν εἶμαι ἀρμόδιος νὰ προτείνω τίποτε παρὰ μόνον τὴν ἐνίσχυσή των ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία, ὥστε νὰ προωθηθοῦν οἱ δημοσιεύσεις των.

Μὲ κάθε τιμὴ

Μ. Ι. ΜΑΝΟΥΣΑΚΑΣ